

Indholdsfortegnelse	2
Abstract	2
Undersøgelsens forhistorie	3
Administrative data	3
Topografi, terræn og undergrund	4
Målesystem	5
Øvrige data	5
Udgravningsmetode	5
Undersøgelsens resultater	6
Fremtidigt arbejde på stedet	7
Anlægsliste	8
Anlægsbeskrivelse	8
Lagliste	10
Fundliste	11
Tegningsliste	11
Fotoliste	12

Abstract

Kampagne:

27-03-2008

Den arkæologiske nødudgravning af Apotekergården i Næstved blev fortaget i to huller (1 og 2) med målene 2,8 x 3 kvadratmeter.

Undersøgelsen viste sig at indeholde dele af en munkestens- og kampestenskælder, der formodentligt dateres tilbage til 1500-tallet. Kælderen var først opbygget af kamp og dernæst af munkesten. Den indeholdt dele af en skillemur og rester af et lergulv. Derudover fandtes der enkelte kulturlag, der hovedsagligt stammende fra middelalderen og historisk tid.

De to huller 1 og 2 set fra Sydvest.

Undersøgelsens forhistorie

Kampagne:

27-03-2008

Undersøgelsen blev iværksat pga. at der skulle indsættes to lyskasser i Apotekergården.

Apotekergården ligger i centrum af det middelalderlige Næstved. Netop her i midten af byen forventedes der massive kulturlag tilbage fra vikingetiden, middelalderen og renæssancen.

Næstved opstår som by i starten af vikingetiden og er en ganske stor og omfattende middelalderlig købstad.

På Apotekergrunden er der tidligere foretaget tre mindre arkæologiske undersøgelser, nemlig NÆM 2006:118, NÆM 2004:105, NÆM 1982: 030.

I de tre udgravninger var der tidligere fundet dele af husfundamenter fra historisk tid samt vejbelægninger og kulturlag fra middelalderen.

Ud fra de tidligere undersøgelser forventedes det, at Apotekergård indeholdte kulturlag; samt at matrikelgrænsen havde ligget fast siden middelalderen.

Undersøgelsen strakte sig fra den 26/3 - 4/4- 08.

Administrative data

Kampagne:

27-03-2008

Den arkæologiske undersøgelse blev foretaget i henhold til museumslovens § 27.

Bygherren er Preben Rejnholt Jørgensen, der også betalte den arkæologiske undersøgelse.

Af brev og informationsveksling fremhæves:

- Notat af d. 26/3- 08.

Arkæologerne har besøgt de opgravede huller.

- E-mail af d. 27/3- 08. Til rådgiver for bygherren.

Standsning af anlægsarbejdet.

- E-mail af d. 27/3- 08. Fra NÆM til Kuas.

Standsningsbegæring.

- Brev og e-mail af d 28/3- 08 fra NÆM til KUAS.

Det arkæologiske budget.

- Brev af d. 28/3- 08 fra Kuas til NÆM.

Godkendelse af det arkæologiske budget.

- Telefax af d. 1/4- 08. Fra Bygherren til NÆM.

Godkendelse af det arkæologiske budget.

Oldsager og dokumentation opbevares på Næstved museum, der også er ansvarlig for den arkæologiske undersøgelse.

Topografi, terræn og undergrund

Kampagne:
27-03-2008

Næstved regnes for en af de større danske middelalderbyer. Derfor er der bl.a. bevaret mange flotte stenhuse i Næstved, som stammer fra middelalderen. De bevarede huser er Boderne, Helligåndshuset, de to kirker Sankt Mortens og Sankt Peder, Det gamle rådhus og Kompagnihuset . I middelalderen var der ikke mindre end tre klostre i Næstved, Sortebrødreklosteret, Benediktiner klosteret (i dag Herlufsholm) og Gråbrødreklosteret, der lå ca. ud for hvor Axeltorv er dag.

Normalt ligger matrikelgrænserne inde i middelalderbyerne fast, hvilket vil sige at matrikel ofte kan føres tilbage til den tidlige middelalder.

Derfor må vi ved en arkæologisk undersøgelse forvente, at under de nuværende bygninger ligger flere forgængere, der kan henføres til den samme matrikel.

Efter reformationen i 1536 nedrives og ombygges mange af de gamle tiggemunkeklostre (gråbrødre og sortebrødreklostre) i de danske byer. I 1553 frigiver man nedrivningen af Gråbrødreklosteret i Næstved og arealet under klosterets beboelsesfløje blev snart bebygget med nye gårde, der havde front mod det nye Axeltorv.

Undersøgelsens centrale problemstilling, var denne rest af en kælder, der formodentligt kan dateres til 1500- tallet.

Målesystem

Kampagne:
27-03-2008

Målesystemet blev udsat i forhold til det NØ. hushjørne med en Y -akse gående langs med vest muren og en X- akse i forhold til nordgavlen.

Målesystemet blev udsat med et målebånd lang med husmuren, det vurderes og at der er en fejlafvigelse på ca. 4 cm.

Koten blev udsat i forhold til betonskakten, der udgør hul 1's sydgrænse midt ud for vestfløjen i Apotekergården.

Feltet er indtegnet i MapInfo i system 34 Sjælland.

Øvrige data

Kampagne:
27-03-2008

Startdato for undersøgelsen var den 26/3- 08 og slutdatoen var den 4/4- 08.

Undersøgelsen blev foretaget under gode vejrforhold.

Udgravningen deltagere var cand. mag. arkæolog Kasper Sjernqvist cand. ba. museumsassistent Kim Christoffersen og udgravningsleder cand.mag. arkæolog Jeppe Ravn.

Udgravningsmetode

Kampagne:
27-03-2008

Udgravningen blev udført med minigraver af Ravnstrup Anlægsservice inden museet blev varslet om en opgravning.

Dernæst blev profilerne afrenset og registrerede af museets medarbejdere.

Kun vestprofilerne under Apotekergårdens nuværende vestfløj blev arkæologisk undersøgt, da de øvrige var gennemgravet, og det derfor ville være omsonst at registrer disse.

Murværk og kulturlag blev tegnet i hånden og opmålingen skete i forhold til Apotekergårdens vestfløj.

Undersøgelsens resultater

Kampagne:

27-03-2008

Undersøgelsen dækkede over et areal af to huller på ca. 3 x 2,8 kvadratmeter.

Samlet vurderes det at ca. 15 % af Apotekergården er arkæologisk undersøgt.

Den arkæologiske undersøgelse viste sig, at indeholde en kamp- og munkestenskælder formodentligt fra 1400 eller 1500-tallet, samt kulturlag fra middelalderen og renæssancen.

Kælderen, hvis konstruktioner betegnes anlæg A1- A4, var i første omgang opført af de store kampesten (A1). Dernæst har man lag lergulvet (A5) og opmuret munkestensmuren (A3), langs med kampestenene (A1). Sidst har man rejst den nord-sydgående skillemu (A2), som var opbygget af munkesten og ler i stedet for mørtel, hvilket kraftigt indikere, at muren ikke har haft en bærende funktion.

Centralt i billedet ses det store kampestensfundament A1, bemærk at kampestenene er gravet ned til undergrunden, der består af gult sand og ler. Umiddelbart til venstre for kampestenene, ses i munkesten, den bærende mur A3. Til venstre for denne ses skillevægs muren A2.

Udover de to undersøgte hullers vestprofiler, som stak ind under apotekets vestfløj, var der bevarede del af kulturlag i det sydligste hulls nordprofil. Der var i forbindelse med fundering af apotekets vestfløj afgravet fyld i ca. 1,2 m dybde under huset, hvorfor der kun var bevaret kulturlag i ca. 0,8- 1 m dybde. Generelt var jorden i hullerne dog fuldstændig gennemgravede bl.a. pga. kloakken. Derfor var de arkæologiske resultater lidt sparsomme.

DISKUSSION:

Kælderen (A1- A5) under vestfløjen er helt klart undersøgelsens vigtigste resultat.

Kælderen ligger orienteret øst-vest, hvilket kan ses på placeringen af den bærende munkestensmur A3, der er lagt op til kampefundamentet A1 (Se foto F15- 16 & F8- 12). Dermed ligger kælderen ikke inden

for de nuværende bygninger, og det er muligt at den middelalderlige matrikelgrænse skal forskydes. I renæssancen og middelalderen ville en stenbygget bygning typisk ligge ud til gaden, så den kunne ses, da grundmurende bygninger blev anset som meget prestigefyldte byggerier.

LITTERATUR:

Andersen, Aage : "Middelalderbyen Næstved".1987.

Hansen, Palle Birk : Næstved- By og stad; i "Næstved museum. Liv og Levn, 8". 1994.

Fremtidigt arbejde på stedet

Kampagne:

27-03-2008

Det vurderes at der stadig findes store områder i Apotekergården, som har arkæologisk interesse, og det forventes, at der er bevaret kulturlag i ca. to meters dybde med enkelte anlæg.

Næstved Museum d. 20-04-2008

Anlægsliste

Identifikation		Data		
Angivelse	Hovedgruppe	Undergruppe	Datering	Fase
A1	Bygningsdel	Fundament	Efter reformatørisk tid 1536- 1660	1
A2	Bygningsdel	Væg	Efter reformatørisk tid 1536- 1660	4
A3	Bygningsdel	Mur	Efter reformatørisk tid 1536- 1660	2
A4	Bygningsdel	Mur	Efter reformatørisk tid 1536- 1660	2
A5	Bygningsdel	Gulv	Efter reformatørisk tid 1536- 1660	3

Anlægsbeskrivelse A1

Anlægget består af to meget store kampesten med en diameter på mellem 110 cm.- 80 cm. Samt to mindre kampesten med diameter på ca. 25 cm. Fundamentet har indeholdt en større kampesten, der var bortgravet inden museets arkæologer besigtigede pladsen, med en diameter på ca. 80 cm. der kunne stadig ses aftryk af stenen i betonen (se T1). Det svære kampestensfundament formodes at være første fase af det tidligere kælderfundament, da munkestensvæggen A3 er delvist opbygget op til kampestensfundamentet (Se foto 15&16).

Anlægsbeskrivelse A2:

Nord- sydorienteret munkestensmur, der ligger langs med apotekergårdens vestfløj orienteret i nordvestlig- sydøstlig retning. Murværket er i fire forbandt målende i bunden 35x55 cm. og i toppen måler det 35-35 cm. Det er ikke muligt, at se i hvilket skifte murværket er opsat (munkeskifte, krydsskifte mv.). Muren er opmuret med lerlag L4 og er ikke opmuret med mørtel. Derfor kan muren kun være en skillevæg uden nogen former for bærende evner.

Anlægsbeskrivelse A3:

Munkestenmur løbende på tværs af apotekergårdens vestfløj orienteret øst- vestligt. Munkestensmuren er to skifter bred, og var bevaret i op til 7 skifter. Muren var 75 cm. høj og 26 cm bred. A3 var opbygget i en flødevid mørtel. I den femte skifte var der indsat en kampesten i stedet for en teglsten (se T1). Muren er delvist opsat op til Kampestensfundamentet A1 og delvist adskilt fra fundamentet af fyldet i Lag 12. Muren må have ligget inde i Apotekergården; derfor har bygningen været orienteret anderledes i forhold til bygningerne i den nuværende Apotekergård. Man har først bygget kampestensfundamentet og dernæst munkestensmur A3. Muren har dermed været indervæggen i kælderen, som må have haft en vis status, siden man vælger at opføre denne i munkesten engang i 1500- tallet. Hypotetisk kan munkestenene, som kælderen er opført af, stamme fra det nedrevne kloster.

Anlægsbeskrivelse A4:

To munkesten som udgør del af noget væltet væg i A3, da der var et tydelig hulrum eller luftlomme

Anlægsbeskrivelse A5:

Lergulv indeholdende lidt mørtel. Lergulv i kælderen. Leret var ca. 6 cm. tykt indeholdende tegl og trækulsnister. Man kunne tydeligt se på en 5 x 10 cm. flade, at der her var et helt fladt gulv. Vi står dermed inde i bygningen i hul 1. Det så ud som om at lergulvet var lagt inden man påbegyndte opførelsen af munkestens mur A3. Det skal understreges, at der her er tale om et meget lille udsnit af bygningen, og dette er en hypotese ud fra ,hvordan profilvægen synes at være opbygget.

Lagliste

Identifikation		Data	
Angivelse	Aflejringsstype	Karakteristisk indhold	Datering
L1	Undergrund	Brungul silt	Nyere tid 1660-
L2	Redeponeret	Gråsort nedgravning	Oldtid
L3	Primær	Mørkebrunt vækst eller kulturlag	Middelalder
L4	Primær	Mørkegrå humøs silt formodentligt havejord	Middelalder
L5	Primær	Gult ler måske et gulv eller stabiliseringslag	Middelalder
L6	Redeponeret	Mørkegrå kultur eller opfyldslag	Nyere tid 1660-
L7	Redeponeret	Grå opfyld	Nyere tid, efterkrigstid
L8	Redeponeret	Grå opfyld	Nyere tid, efterkrigstid
L9	Redeponeret	Grå opfyld	Nyere tid, efterkrigstid
L10	Redeponeret	Grå opfyld	Nyere tid, efterkrigstid
L11	Sekundær	Gråsort fundamentsgrøft	Efterreformatorsk tid
L12	Redeponeret	Kassemursfyld	Efterreformatorsk tid
L13	Primær	Gråt nedbrydningslag	Nyere tid 1660-
L14	Primær	Bindeler til munkestensmur	Efterreformatorsk tid

Fundliste

Identifikation		Data		
Angivelse	Materiale	Genstand	Datering	Antal
X1	Jern	redskab, syl	Middelalder	1
X2	Flint	Afslag	Oldtid	1
X3	Zoologisk materiale	Dyreknogler	Udateret	5
X4	Keramik fra historisk tid	Anden kardel, ubestemt	1500- tallet	4
X5	25	Nagle		3
X6	25	redskab, ubestemt	1500- tallet	1
X7	Keramik fra historisk tid	Importeret ældre rødgods (kandeskår), hank/øre	1500- tallet	3
X8	Keramik fra historisk tid	Yngre rødgods, (stjertpottegods) vådglasur, bugskår	1500- tallet	3

Tegningsliste

Tegningsnr.	Type	Målestok	Beskrivelse	Dato	Tegner
T1	6	1:20	Profiltegning af Kælderen A1-A4	01-04-2008	Ravn
T2	6	1:20	Profiltegning af lag	01-04-2008	Stjernqvist

Fotoliste

Identifikation			Data			
Filmnr.	Billednr.	Motiv	Filmtype	Dato	Fotograf	
169	F1	Arb.foto ved hul 2. Set fra SØ.	Digital	27-03-2008	Ravn	
169	F2	Oversigtsfoto. Set fra S.	Digital	27-03-2008	Ravn	
169	F3	Arb.foto i hul 2. Set fra V.	Digital	28-03-2008	Ravn	
169	F4	Oversigtsfoto. Set fra SØ.	Digital	28-03-2008	Ravn	
170	F5	Nordprofil hul 1. Set fra S.	Digital	01-04-2008	Ravn	
170	F6	Nordprofil hul 1. Set fra S.	Digital	01-04-2008	Ravn	
170	F7	Vestprofil anlæg A1-A5. Set fra Ø.	Digital	01-04-2008	Ravn	
170	F8	Vestprofil anlæg A1-A5. Set fra Ø.	Digital	01-04-2008	Ravn	
170	F9	Vestprofil anlæg A1-A5. Set fra Ø.	Digital	01-04-2008	Ravn	
170	F10	Vestprofil anlæg A1-A5. Set fra Ø.	Digital	01-04-2008	Ravn	
170	F11	Vestprofil anlæg A1-A5. Set fra Ø.	Digital	01-04-2008	Ravn	
170	F12	Vestprofil hul 2. Set fra Ø.	Digital	01-04-2008	Ravn	
170	F13	Vestprofil hul 2. Set fra Ø.	Digital	01-04-2008	Ravn	
170	F14	Vestprofil hul 2. Set fra Ø.	Digital	01-04-2008	Ravn	
171	F15	Vestprofil A1 og A3 hænger sammen. Set fra SØ.	Digital	01-04-2008	Ravn	
171	F16	Vestprofil A1 og A3 hænger sammen. Set fra SØ.	Digital	01-04-2008	Ravn	